

Research Paper

Analysis and Examining the Legal-Criminological Challenges of Restoring Proceedings in Iran and explaining its geopolitical dimensions

Shervin Kakwan ^a, Rajab Goldoust Jouybari ^{b*}, Amir Hassan Niazpour ^c, Shadi Azimzadeh ^d

^a. PhD student in criminal law and criminology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

^b. Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

^c. Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

^d. Assistant Professor, Department of Law, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Keywords:

Resumption of proceedings, objection to votes, validity of sealed order, judicial error, definitive votes

ABSTRACT

The purpose of the current research is to study the legal-criminological challenges of the restoration of proceedings in Iranian law and to explain its geopolitical dimensions. The present research method is descriptive-analytical. In a criminal case, what is at issue is the rights and freedom of the accused or the convicted. Considering the usual, frequent and ongoing mistakes of judicial authorities in criminal proceedings, which are mostly caused by excitement, social pressure, public opinion pressure and the multitude of cases, which causes the violation of certain principles such as the principle of acquittal, it is natural that the society established It has predicted the resumption of proceedings in favor of the accused. The society should not have this right to retrial, let alone the victim of the committed acts (the victim). The principle of the authority of the head of the judiciary to accept the retrial in a criminal matter is reprehensible. It is only the judicial authority that can request the retrial on behalf of the convict, against to review frequently. No reason can predict the resumption of criminal proceedings for the victim of the crime (victim-plaintiff), the crime is violation and disruption of public order. The victim of a crime does not have the right to appeal the verdict of acquittal, nor does he have the right to appeal the lack of punishment. In principle, the reinstatement of proceedings should not be in the hands of a non-judicial authority, the meaning of the judicial authority is the authority issuing the verdict, not the head of the judiciary, nor the minister of justice, they are not the authority to issue a decision. The third party does not have the right to request a retrial. Correcting a judicial error is the basis of the legitimacy of the institution of retrial, which is stronger than the validity of a sealed order in the event of a conflict. By resuming the trial, the conviction of innocent people is prevented and people's trust in the judicial system increases. The findings of the article indicate that the resumption of proceedings, especially Article 477, faces many legal challenges. Ignoring the principle of correspondence and fair proceedings and contradicting the principle of certainty of votes and creating uncertainty and not explaining the concept of illegality between the substantive proceedings of the Supreme Court, which is against the principle.

Citation: Kakwan, S., Goldoust Jouybari, R., Niazpour, A. H., & Azimzadeh, S. (2023). Legal challenges - criminological resumption of proceedings in Iranian law and explaining its geopolitical dimensions. *Geography (Regional Planning)*, 13(50), 279-303.

<https://doi.org/10.22034/jgeoq.2023.288718.3109>

* . Corresponding author (Email: nader.houshmandyar@gmail.com)

Copyright © 2023 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

At present, most of the world's legal systems have accepted that the lawsuit should be terminated at some stage and the responsibility of the public opinion and related people should be determined. On the other hand, one cannot ignore justice easily and definitely prohibit re-examination of decisions in courts. Certainly, in some cases, re-examination leads to the assurance of the administration of justice and this is very important for the society. Therefore, they have reached the conclusion that both of the aforementioned goals should be combined and from this Zaviy looked at the legal issues. The legislator, in the capacity of thinking of remedies for judicial errors and opinions contrary to the principles or laws, has taken measures so that people can express their objections to the aforementioned rulings. Among the extraordinary ways of complaining about the judgments issued by the courts and one of the ways of avoiding it, we can mention the resumption of the proceedings, by which the interested person requests the violation of the judgment that was issued by mistake from the trial or appeal court. . A precise and comprehensive definition about resumption of proceedings has not been provided by the Iranian legislator and it is sufficient to describe only the principles, rules and conditions that are needed to resort to this method and institution; of course, the legal authors of this legislative defect They have built a lot. Considering the importance of the subject, the present research has examined the challenges in resuming proceedings in Iranian law.

Methodology

This research is fundamental in terms of its purpose, inferential, descriptive in terms of the method, and qualitative in terms of the nature of the data. The method of data collection in this research is a library; In this way, by referring to the most important and reliable researches published about the subject of the research, a legal explanation and analysis has been done.

Results and discussion

In the Criminal Procedure Law, there is no provision regarding the declaration of

acquittal after retrial and violation of the order to pay damages due to error, which the legislator did not pay attention to. Criminal orders, even if they have the validity of a closed matter, cannot be reinstated; Unless the aforementioned decisions are contrary to Sharia and subject to Article 477, which unfortunately has been widely extended even to the temporary orders of the courts and the opinions of the Council on the right to dispute (Note 2 of Article 477), which is surprising. In most requests for resumption of criminal proceedings, some lawyers rely on the preparation of affidavits or new statements of the convicted in the notary office as affidavits. In Article 474, the request for resumption of proceedings from the Supreme Court is referred to the same branch, but in Article 477, formal proceedings And the nature of it is done in the Supreme Court itself, and among the new privileges of the Criminal Procedure Law are the prevention of crime, the development of citizenship rights and the protection of the rights of the accused in all stages of proceedings, proceedings with speed and accuracy. Mentioning the reasons for mentioning the retrial because of its exceptionality and the violation of the rule of sealed validity is a penalty. Reinstating the validity of the verdict renders it ineffective, and resuming the proceedings cannot have the meaning of the eternal matter that the Iranian legislator is silent, but the Supreme Court of France has issued a decision that it is possible to reinstitute the proceedings, because the resumption of the proceedings has an eye on the future, but the resumption of the proceedings is an opinion. to the past and the future.

Conclusion

The results of this research showed that the main duty of the Supreme Court is to supervise the proper implementation of the law, if during the process of restoring the status and dignity of this authority to the extent of a primary judicial authority or issuing an order to secure or deal with the verdict of the court or the dispute resolution council. is degraded, and this board is obliged to follow the opinion of the head of

the judiciary, which causes the principle of judicial independence to be distorted. Iran's criminal justice system, in the conflict between the institution of retrial, between the rule of "validity of sealed order" and the principle of "discovering the reality of criminal sentences", is more inclined to the second principle of the discovery of reality. If the court that issues a verdict has no jurisdiction, it is silent on the resumption of proceedings.

Keywords: Legal-criminology challenges, resumption of proceedings, uncertainty of judgment, Iranian law.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

چالش های حقوقی - جرم شناختی اعاده دادرسی در حقوق ایران و تبیین ابعاد ژئوپلیتیک آن

شروین کاکوان - دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

رجب گلدوست جویباری^۱ - دانشیار حقوق کیفری و جرم شناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

امیرحسن نیازپور - دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

شادی عظیم زاده - استادیار، گروه حقوق، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

اعاده دادرسی، اعتراض به آراء، اعتبار امر مختوم، اشتباه قضایی، آراء قطعی.

هدف از پژوهش حاضر مطالعه چالش های حقوقی - جرم شناختی اعاده دادرسی در حقوق ایران و تبیین ابعاد ژئوپلیتیک آن می باشد. روش پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی است. در پرونده کیفری آنچه مطرح است حقوق و آزادی متهم یا محکوم علیه است. با توجه به اشتباهات معمول، مکرر و جاری مراجع قضایی در رسیدگی های کیفری که اکثراً آن ها ناشی از هیجان، فشار اجتماع، فشار افکار عمومی و کثرت پرونده ها است که باعث نقض اصول مسلمی مانند اصل برائت می شود طبیعی است که جامعه تأسیس اعاده دادرسی را به نفع محکوم علیه پیش بینی کرده است. جامعه هم نباید این حق اعاده دادرسی را داشته باشد چه برسد به زیان دیده از اعمال ارتكابی (بزه دیده) اصل اختیار رئیس قوه قضائیه در قبول اعاده دادرسی در امر کیفری مذموم است فقط مرجع قضائی است که می تواند درخواست اعاده دادرسی را از جانب محکوم علیه مکرراً مورد بررسی قرار دهد. هیچ موجبی نمی تواند اعاده دادرسی کیفری را برای متضرر از جرم (بزه دیده - شاکی) پیش بینی کند جرم نقض و اخلال در نظم عمومی است. متضرر از جرم نه حق دارد از حکم برائت تجدیدنظرخواهی کند و نه حق دارد از قلت و کم بودن مجازات تجدیدنظرخواهی کند. اصولاً اعاده دادرسی نباید در اختیار مقام غیر قضایی باشد منظور مقام قضایی مقام صدور حکم است نه ریاست قوه قضائیه و نه وزیر دادگستری، آن ها مرجع صدور رأی نیستند. ثالث حق درخواست اعاده دادرسی را ندارد. اصلاح اشتباه قضایی زیر بنای مشروعیت نهاد اعاده دادرسی است که در مقام تعارض قوی تر از اعتبار امر مختوم است حکم قطعی زمانی اعتبار امر مختوم را دارد که صحیح باشد. با اعاده دادرسی از محکومیت اشخاص بی گناه جلوگیری شده و اعتماد مردم به دستگاه قضایی فزونی می یابد. یافته های مقاله بر این امر دلالت دارد که اعاده دادرسی به خصوص ماده ۴۷۷ با چالش های حقوقی عذیده ای مواجه است. نادیده گرفته شدن اصل تناظر و دادرسی عادلانه و تناقض با اصل قطعیت آراء و ایجاد تزلزل و عدم تبیین مفهوم خلاف شرع بین و رسیدگی ماهیتی دیوان عالی کشور که خلاف اصل است.

استناد: کاکوان، شروین، گلدوست جویباری، رجب، نیازپور، امیرحسن و عظیم زاده، شادی. (۱۴۰۲)، چالش های حقوقی - جرم شناختی اعاده دادرسی در حقوق ایران و تبیین ابعاد ژئوپلیتیک آن، فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۳(۵۰)، ۲۷۹-۳۰۳.

 <http://doi.org/10.22034/jgeoq.2023.288718.3109>

مقدمه

در حال حاضر بیشتر نظام های حقوقی دنیا این را پذیرفته اند که بایستی دعوی اقامه شده در مرحله ای خاتمه یابد و تکلیف افکار عمومی و افراد مرتبط در دعوی مشخص شود. از سوی دیگر نمی توان به سهولت از عدالت چشم پوشی کرد و بطور حتم بررسی دوباره ای آراء در دادگاه ها را منع نمود. یقیناً در برخی از موارد، بررسی مجدد، اطمینان نسبت به اجرای عدالت را در پی داشته و این امر برای جامعه خیلی اهمیت دارد. لذا به این نتیجه دست یافته اند که هر دو هدف مذکور را می بایست تلفیق کرده و از این زاویه به قضایای حقوقی نگاه کرد (عباسی، ۱۳۹۱: ۲). مقنن در مقام چاره اندیشی در خصوص اشتباهات قضایی و آراء مغایر با اصول یا قوانین، تدابیری را در نظر گرفته تا افراد بتوانند اعتراض خود را نسبت به احکام مذکور اعلام نمایند.

از جمله راه های فوق العاده شکایت از آراء صادره محاکم و یکی از طرق عدولی می توان به اعاده دادرسی اشاره کرد که شخص ذینفع توسط آن در دعوا از دادگاه بدوی یا تجدید نظر خواستار نقض رأی قطعی می شود که به اشتباه صادر گردیده است. اعاده دادرسی در مفهوم اصطلاحی نوعی خاصی از دادرسی مجدد است که در تعریف آن آمده: «اعاده دادرسی عبارت است از رسیدگی مجدد به دلائل حکم محکومیتی که اعتبار امر مختومه را پیدا می کند ولی به واسطه اشتباهی که بدان نسبت می دهند تقاضای بطلان آن می شود.» نوعی از دادرسی فوق العاده که به موجب آن ذینفع در دعوی از دادگاه بدوی یا استیناف که در رسیدگی پژوهش حکم بدوی را نقض کرده است درخواست می کند که در حکم خود تجدید نظر کند (لنگرودی، ۱۳۷۵: ۴۰۵).

اعاده دادرسی با سایر راه های شکایت از آراء نیز دارای شباهت ها و تفاوت هایی است و فقط آراء امکان اعاده دادرسی دارند و آن هم احکام قطعی و نه قرارها. امکان اعاده دادرسی آراء صادره از سوی شورای حل اختلاف وجود ندارد. ابرام حکم در دیوان عالی کشور هم از اعاده دادرسی جلوگیری نخواهد کرد (مسیحی، ۱۳۸۸: ۵۹).

با وجود اینکه در فرآیند رسیدگی به دعاوی در صدد مطابقت حکم صادره با واقعیت خارج از پرونده هستیم ولیکن شهادت دروغ، قسم کذب، تقدیم اسناد و شواهد جعلی، مفقود گردیدن افراد در روند حوادث و عوامل گوناگون دیگری سبب می گردد که صرف نظر از انجام تحقیقات و رسیدگی کامل حکم مقتضی صادر شود و در این گونه موارد بطور حتم میان مفاد احکام و حقیقت خارجی مطابقت و هماهنگی وجود نخواهد داشت. چرا که در هر صورت، در نهایت احکام صادر شده می بایست با

ادله و اوضاع و احوال قضایا دارای همخوانی باشد و مبتنی بر این و جهت تلفیق اعتبار احکام قطعی و اجرای عدالت که نیازمند مطابقت حقایق خارجی و مفاد احکام صادر شده است تجدید دادرسی یا اعاده محاکمه، تعیین و تجویز شده و بنابراین در یک حکومت اسلامی که مبتنی بر رویکرد شرع و عدالت می باشد در سیستم قضایی آن وجود چنین مراجع و مراحل کاربردی و به جا محسوب می شود، چراکه درست است در لابلای رسیدگی های پیش از این مرحله در صدد صحیح بودن حکم کوشش گردیده اما همانگونه که در پژوهش می بینیم بعضاً مواردی پیش می آید که غیر قابل پیش بینی هستند. آگاه بودن نسبت به ابعاد مختلف و نکات این گونه مواد قانونی سبب می گردد که هر چه بهتر و سریع تر بتوان از حقوق اشخاص پشتیبانی و دفاع نمود (نهرینی، ۱۳۹۰: ۵۵)

اعاده دادرسی یکی از طرق و روش های فوق العاده و استثنایی اعتراض به احکام صادره قطعی دادگاهها است. اعاده دادرسی به عنوان آخرین امکان و راه حل است. حق محکوم علیه برای شکایت از حکم محکومیت بر سه مبنا و اصل تکیه دارد: اول- تضمین حقوق دفاعی متهم؛ دوم- رفع اشتباهات قضایی ممکن؛ سوم- تضمین حق نظارت در مرجع عالی.

اشتباه قضایی زیر بنای مشروعیت نهاد اعاده دادرسی است. در مقام تعارض قوی تر از اعتبار امر مختومه است. معتبر دانستن تصمیم یا حکم اشتباه بی احترامی به عدالت است. با اعاده دادرسی از محکومیت اشخاص بی گناه جلوگیری شده و اعتماد مردم به دستگاه قضایی فزونی می یابد (زراعت، ۱۳۸۶: ۱۰۶). دعوای عمومی باید سرانجام خاتمه پیدا کند راه عادی زوال این دعوا صدور رأی قطعی و نهایی است چنین رأیی اعتبار امر مختومه دارد. گاهی پس از صدور رأی دلیلی پیدا می شود که حکایت از بی گناهی محکوم علیه دارد پیدا است که اجرای چنین رأیی پسندیده نیست. نظم و قانون گرایی اقتضا می کند که حکم نهایی اجرا شود تا تزلزلی در احکام قضایی بوجود نیاید اما عدالت و انصاف پاسخ دیگری می دهد و آن دادن فرصتی دیگر به محکوم علیه است. نهاد اعاده دادرسی در تمامی نظام های حقوقی دنیا به مصلحت و به نفع متهم وضع شده است.

از طرف دیگر مضاف بر آیین دادرسی مدنی، ذیل ماده ۴۷۷ از قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ چنین آمده است: «چنانچه رئیس قوه قضائیه حکم قطعی صادر شده از سوی هر کدام از مراجع قضائی را مغایر با شرع بین تشخیص بدهد، با تجویز اعاده دادرسی، پرونده را به دیوان عالی کشور ارسال تا در شعب خاص که بوسیله ی رئیس قوه قضائیه جهت این امر اختصاص پیدا می کند رسیدگی و حکم نهایی صادر کند. شعب خاص مذکور بر خلاف شرع بین اعلام شده، صریحاً حکم

قطعی پیشین را نقض نموده و رسیدگی مجدد چه شکلی و چه ماهوی انجام می دهند و حکم مقتضی را صادر می کنند.

ماده ۴۷۷ از قانون جدید آئین دادرسی کیفری در حالی روش تازه ای را به منظور تجدید نظر در احکام «خلاف بین شرع» پیش بینی نموده که دیوان عالی کشور مرجع رسیدگی ماهیتی تلقی می گردد.

آثار اعاده دادرسی ۱- رفع اثر از شمول اعتبار امر مختومه بر حکم قطعی ۲- بازگشایی دعوا ۳- جواز رسیدگی دوباره به آن در فرآیند رسیدگی (نهرینی، ۱۳۹۲: ۷).

بر اساس نظام دادرسی مدنی و کیفری کشور ایران، تصمیمات و احکام صادره از محاکم هنگامی شکل می گیرد که علی الاصول و همیشه مسبوق به اقامه دعوی و طرح شکایت و اعلام جرم (اساساً با کیفر خواست) از طرف ذینفع آن باشد؛ بنابراین مدعی یا خواهان در رابطه با امور مدنی و شاکی خصوصی و دادستان در رابطه با امور جزایی از جمله ذینفعان طرح چنین دعوی و شکایت محسوب می شوند. قدم گذاشتن در این راه پر پیچ و خم فرآیند دادرسی، مستلزم تلاش و کوششی دو طرفه می باشد، از یک طرف طراح دعوی بر حسب مورد موظف اقامه حق مورد ادعای خود یا موضوع و عنوان اتهامی بر اساس قانون و ادله ابرازی می باشد و از طرف دیگر هم این تظلم و دادخواهی، محکمه ی ذیصلاح را موظف می کند تا با در نظر گرفتن دفاعیات و ادعاهای طرفین در کنار اقدامات و تحقیقاتی که خود جهت کشف واقعیت انجام داده، قوانین شکلی و ماهوی را به مثابه ی منبع دادرسی و مرجع اجرای عدالت و فصل خصومت انتخاب کرده و در صدد تمیز حق و اصدار حکم قانونی و در عین حال عادلانه بریاید.

راه اعاده دادرسی در هر دو امور مدنی و کیفری یکی از راه های فوق العاده شکایت از احکام به شمار می رود که در این مرحله دامن گسترده و خود نمایی می نماید. عبور دعوی مطروحه از مسیر رسیدگی ماهوی که اغلب در دو مرحله بدوی و تجدیدنظر اتفاق می افتد، هر وقت منجر به صدور رأی قطعی شود زیر سایه ی اصل اعتبار امر مختوم و اصل فراغ دادرس قرار خواهد گرفت. زین پس تعدی به رأی صادر شده به سهولت و به هر دلیلی امکان پذیر نخواهد بود. هر کدام از جهاتی که تشکیل دهنده ی مجاری اعاده دادرسی هستند چنانچه محقق شده و اثبات گردند، صحت و قوام رأی صادره را با شک و تردیدی جدی مواجه می کند و بدین سبب نیز اصل اعتبار امر قضاوت شده با

بروز و اثبات جهت مد نظر رنگ می باز؛ آن زمان است که با توجه به درخواست، هیچ گزیر و گریزی از رسیدگی مجدد در چارچوب اعاده دادرسی وجود ندارد.

اعاده دادرسی بدین لحاظ یکی از طرق فوق العاده محسوب می شود که صرفاً بعد از قطعیت یافتن رأی صادره از سوی محکمه و با تمسک جستن به جهات منحصر و استثنایی و در نهایت نیز بعد از تجویز و یا قرار پذیرش آن به جریان می افتد. این ویژگی ها و خصوصیات سبب گردیده که اعاده دادرسی در هم سنجی با دیگر راه های شکایت از احکام به موقعیت ممتاز و برجسته ای دست یافته تا هیچ کدام از طرفین پرونده بالاخص در قیاس با شیوهی عادی تجدیدنظر خواهی، نتواند با تمسک جستن به این نهاد قانونی بخت خود را به راحتی در نقض حکم قطعی و مختوم مورد آزمایش قرار دهد و فرصت دیگری برای خویش ایجاد کند.

دادرسی کیفری منصفانه به دادرسی برخوردار از ابعاد مختلف حقوق دفاعی متهم تعبیر می شود. اصول دادرسی عادلانه و منصفانه همان اصول راهبردی دادرسی است. حقوق دفاعی متهم به عنوان جز جدایی ناپذیر دادرسی عادلانه و منصفانه به معنای مجموعه امتیازاتی است که در یک دادرسی منصفانه لازم است متهم از آن برخوردار باشد تا بتواند در مقابل ادعایی که برخلاف اصل برائت علیه او مطرح شده است دفاع کند دو نظام عمده در فرآیند دادرسی کیفری عبارت است از: ۱- نظام (الگوی) کنترل جرم؛ ۲- نظام (الگوی) دادرسی عادلانه و منصفانه.

نظام کنترل جرم طرفدار سرکوب و تضییع حقوق متهم است. در نظام دادرسی عادلانه حقوق متهم دارای ارزش ذاتی و وظیفه آن حمایت از حقوق بی گناهان است. حق تجدیدنظرخواهی یکی از حقوق بنیادین بشری و جلوه ای از دادرسی عادلانه است (آقای جنت مکان، ۱۳۹۶: ۳۳۰). قاعده امر مختومه از قواعد مسلم دادرسی است که راه هرگونه اعتراض به رأی را پس از قطعیت آن می بندد اما در مواردی ممکن است این قاعده با اصل کشف از واقع در امور کیفری برخورد نماید، نقطه برخورد قاعده اعتبار امر مختومه و اصل مطابق واقع بودن حکم محل تولد نهاد اعاده دادرسی است. (میرکمالی، ۱۳۹۶: ۶۱). اعتراض به رأی خلاف قاعده اعتبار امر مختومه است و ممکن است آرای قضایی را متزلزل کند و اگر رأیی مطابق با واقع و حقیقت نباشد باید راهی برای نقض آن پیش بینی کرد. آیین دادرسی کیفری عرصه رسیدگی به دعوای کیفری و پاسخ دهی به جرم است.

حق اعتراض به آرای دادگاههای کیفری از جمله حق های بنیادی کنش گران کیفری است. افزایش دقت در رسیدگی ها، استفاده از تجربه های قضایی متعدد، منصفانه سازی دادرسی، گسترانیده شدن

اصل بی گناهی در سرتاسر فرآیند کیفری. دادرسی عادلانه و منصفانه بخشی از پیکره حقوق شهروندی را تشکیل می دهد. حقوق شهروندی منظور حقوق قضایی شهروندان اعم از متهم یا بزه دیده به عنوان کنشگران دستگاه عدالت کیفری است.

اصطلاح حقوق شهروندی در بند ۲ قانون احترام به آزادهای مشروع و حفظ حقوق شهروندی مصوب ۱۳۸۳ منعکس است. در ماده ۷ قانون آیین دادرسی کیفری ذیل عنوان اصول حاکم بر دادرسی به رعایت حقوق شهروندی پرداخته است مهم ترین اجرای رعایت حقوق شهروندی در قانون احترام به آزادی های مشروع و حفظ آن آمده است. ویژگی های آیین دادرسی کیفری کرامت محور، قانون مندی، برابر محوری، انصاف گرایی است (نیازپور، ۱۳۹۲: ۱۹).

در سیاست کیفری سخت گیرانه عوام گرا با انتقاد به دستگاه عدالت کیفری تأکید بر حقوق بزه دیده است. عرصه های آن قوانین شکلی کیفری است. عمدتاً به صورت ساده سازی فرآیند رسیدگی، کوتاه کردن مدت رسیدگی، محدود کردن حقوق دفاعی متهم و محکومان، کوتاه بودن مدت تأیید حکم است. تجلی سیاست کیفری سخت گیرانه در رویه قضایی عمدتاً به صورت تسریع فرآیند رسیدگی، تحدید حقوق دفاعی متهم است پیامد سخت گیری تحت سلطه عوام گرایی نتیجه آن تورم جمعیت زندان ها، تورم قوانین کیفری، تحدید حقوق و آزادی های عمومی، نقض کرامت انسانی، توسعه مداخله کیفری، افزایش ورود افراد به فرآیند کیفری، افزایش امکان برچسب زنی (اشاره به بخش نامه ریاست قوه قضاییه در چارچوب قانون مجازات اخلاکگران در نظام اقتصادی کشور) محدود کردن حق تجدیدنظر خواهی است. به موجب مصوبه اجازه به رئیس قوه در چارچوب قانون مجازات اخلاک گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹ با اصلاحات آن در ماده ۲۸۶ ق.م.ا که در ۹۷/۵/۲۰ به موافقت رهبری رسیده است که بیانگر سیاست کیفری سخت گیرانه عوام گرا است چون کاهش مواعد قانونی، ممنوع بودن تعلیق و تخفیف، افزایش قرارهای بازداشت موقت، قطعی بودن کلیه آرا به جز اعدام و حذف اعاده دادرسی، تحدید تجدیدنظرخواهی است که بر مبنای امنیت گرایی و تسامح صفر است. ساده سازی فرآیند رسیدگی، کوتاه کردن مدت رسیدگی، محدود کردن حقوق دفاعی متهم و تشکیل دادگاه های اختصاصی و کوتاه بودن مدت تأیید حکم است.

در آیین دادرسی کیفری همواره روش های متعددی برای اعتراض به آرای کیفری وجود دارد این شیوه ها به شکل: ۱- اعاده دادرسی عام یا متعارف یا جهت مدار یا قانونی در ماده ۴۷۴ قانون آیین

دادرسی کیفری ۲- اعاده دادرسی خاص یا فرامتعارف یا بدون جهت یا مقام مدار یا فراقانونی در ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری است.

آیین دادرسی کیفری عرصه ای است که در چارچوب آن به چگونگی رسیدگی به دعوای کیفری و پاسخ دهی به جرم مبادرت می ورزد (نیازپور، ۱۳۹۸: ۳۷۲). جرم شناسی نظری از بنیادی ترین شاخه های جرم شناختی است به شناسایی نظریه مند چیستی و چرایی بزه کاری از رهگذر تحلیل انگ مجرمانه زنی داده های چندی و چونی مربوط به رفتارهای مجرمانه مبادرت ورزیده می شود. در دهه ۱۹۶۰ نظریه برچسب زنی پدیدار شد. بزه کار شناخته شدن شماری از شهروندان همواره نتیجه فرایند زدن نشان مجرم به دسته ای از آنان از سوی کارگزاران عدالت کیفری است. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۸۳: ۱۴).

زدن نشان بزهکار به این افراد از یکسو بزهکاری و هویت مجرمانه را در آنان درونی می سازد. تعامل مدت دار در سامانه عدالت کیفری، حضور مدت دار افراد به عنوان بزهکار در قلمرو عدالت کیفری در تقویت ماندگار شدن نشان مجرمانه است. استفاده از قضازدایی و کیفرزدایی، نظریه انتخاب عقلانی، بزهکاران به شکل حسابگرایانه و پس از ارزیابی هزینه ها و سودهای برآمده از بزهکاری و در صورت سودآور بودن جرم به ارتکاب آن مبادرت می ورزد. مؤلفه های مهم در فرآیند حسابگری شامل سرعت و قطعیت در سامانه عدالت کیفری است. نبود قطعیت، سرعت نداشتن رسیدگی و سست بودن سامانه عدالت کیفری است. در زمینه اجرای احکام از مهم ترین شاخصه های سودمندی است. که سبب سواستفاده مجرمان می گردد و جنبه ارباب انگیزی عدالت کیفری را دچار خدشه خواهد کرد. در ماده ۴۷۷ در هر زمان بازبینی آرا کیفری قطعیت یافته، رأی قطعی دچار تزلزل شده و زمینه و فرصت ارتکاب جرم را فراهم می کند.

در جرم شناسی کاربردی با شناسایی تأثیر گذارترین روش ها در راستای پیشگیری از بزهکاری اولیه (کنش مدار) و یا پیشگیری از تکرار جرم (واکنش مدار). شاخه کنش مدار یا پیشگیری از جرم اساساً از رهگذر شناساندن روش های فرد و موقعیت مدار به کاهش تأثیر گذار مؤلفه های جرم زای فرد، محیط مدار و موقعیت مدار توجه دارد. افزایش دقت در تدوین مقررات مانند قانون گذاری شفاف می تواند در کاهش فرصت های مناسب جرم تأثیرگذار باشد شفاف نبودن مقررات در گسترش مفهوم ها و شکل گیری چالش زا است. نبود معیار مشخص در زمینه خلاف شرع بین و پیدایش برداشت های مختلف در این زمینه مصداق فوق الذکر است.

در جرم شناسی بالینی رویکرد بازپرورانه پیشگیری از تکرار جرم است. آرا با تزلزل همراه است. جرم شناسی حقوقی با ارزیابی و نقد تدابیر و سطح عملکرد نظام عدالت کیفری به خلا و چالش ها و شناسایی شیوه های شایسته کیفری مبادرت می کند. سنجش سیاست ها و اقدام واکنش های عدالت کیفری و شناساندن مناسب، مؤثرترین شیوه برای مقابله بزهکاری به دنبال ارتقا سطح عدالت کیفری و به نمایش گذاشتن توان همه جانبه جرم شناسی در زمینه مهار پدیده مجرمانه است.

نظام عدالت کیفری از رهگذر بازدارندگی در واقع در پی ترسانیدن مجرمان است. دسترسی به بازدارندگی در گرو مؤلفه های سرعت و قطعیت کیفری است. در پرتو مؤلفه سرعت اساساً رسیدگی در زمان متعارف زمینه ای برای یادآوری چرایی مجازات شدن است. فاصله افتادن میان زمان بزهکاری و پاسخ دهی به سامانه عدالت کیفری به مرتکبان جرم هراسان شدن شهروندان است به درازا کشیدن رسیدگی به دعوای کیفری و مجازات شدن بزهکاران جنبه های ارباب انگیز نظام عدالت کیفری را دچار خدشه می کند (نیاز پور، ۱۳۹۸: ۳۸۳). اصرار داشتن سامانه عدالت کیفری در به سرانجام رسیدن فرایند کیفری و خصوصاً مجازات دهی همواره در ایجاد ترس کیفری میان شهروندان نقش داشته است.

مبانی حقوقی اعاده دادرسی عبارت است از: ۱- اصل برائت؛ ۲- اصلاح خطا یا اشتباه قضایی؛ ۳- افزایش دقت قضایی و اجرای عدالت و جبران نقص قضاوت فردی؛ ۴- اقتضای عدالت قضایی؛ و آثار اعاده دادرسی شامل: ۱- تعداد خطای قضایی؛ ۲- مقبولیت رأی قضایی؛ ۳- اعتبار امر مختوم؛ ۴- حذف محکومیت قطعی؛ ۵- اصلاح ورقه سجل قضایی؛

آثار جرم شناختی اعاده دادرسی: ۱- کاهش احتمال برچسب زنی؛ ۲- کاهش میزان ماندن فرد در سامانه عدالت کیفری؛ ۳- افزایش بازدارندگی است.

برخلاف آیین دادرسی کیفری ایران، در حقوق کیفری فرانسه محکومی که بی گناه شناخته شده حق دارد جبران کامل خسارتهای مادی و معنوی را مطالبه کند ولی اگر شخص برای انجام اعمالی که آزادانه و عمدتاً و ناحق برای فراری دادن مرتکب از اعمال تعقیب انجام داده باشد جبران خسارت صورت نمی گیرد.

جبران خسارت بر عهده دولت است و رأی بی گناهی و برائت در شهری که محکومیت صادر شده است در محلی که جنایت یا جنحه ارتکاب شده است در اقامتگاه مدعی اعاده دادرسی در مکان تولد و آخرین اقامتگاه بزه دیده اشتباه قضایی نصب و الصاق می شود اگر محکوم علیه فوت کرده باشد

رای برائت در روزنامه رسمی درج می گردد و خلاصه‌ای از آن در ۵ روزنامه به انتخاب مرجعی که تصمیم را صادر کرده است منتشر می گردد. هزینه های چاپ و انتشار بر عهده خزانه دولت می باشد. (تدین، ۱۳۹۱: ۳۱۶) در حالی که در ایران از اصل ۱۷۱ قانون اساسی و ماده ۵۸ قانون مجازات و عموماً قواعد مسئولیت مدنی باید جبران خسارت را استنباط کرد.

به درازا کشیده شدن رسیدگی به دعوی کیفری و مجازات شدن بزهکاران جنبه های ارباب انگیز نظام عدالت کیفری را دچار خدشه می کند. علاوه بر این در پرتو مؤلفه قطعیت سامانه عدالت کیفری از رهگذر پایداری در فرآیند پاسخ دهی به جرم می تواند در ترس آوری و چه بسا انصراف شهروندان از بزهکاری تأثیر بگذارد. سرانجام رسیدن فرآیند کیفری و خصوصاً مجازات دهی همواره در ایجاد ترس کیفری نقش دارد.

بازدارندگی ناشی از سرعت و قطعیت که در مواد ۱ تا ۷ قانون آیین دادرسی کیفری به عنوان اصول راهبر عدالت کیفری است. چالش ماده ۴۷۷، اعتبار و سلامت فرآیند کیفری را خدشه دار و بستری برای به درازا کشیدن زمان رسیدگی کیفری و ضعیف شدن قطعیت کیفری و ناتوان ساختن سامانه عدالت کیفری در بازدارندگی است. تشخیص و قابلیت رسیدگی کیفری بدون چارچوب و جهت های مشخص روی بازدارنده بودن مجازاتها را پنهان می کند (نیازپور، ۱۳۹۸: ۳۸۳).

مخالفت بین حکم با شرع در کنار سایر جهات اعاده دادرسی این اثر نامطلوب را به بار می آورد که طریق اعاده دادرسی را از حالت فوق العاده و استثنایی خارج می سازد چون جهت اخیر از حیث کثرت و وسعت احکام شرع محدوده مشخصی ندارد. جهات اعاده دادرسی نباید عام و نامشخص باشد، برخی معتقدند که ماده ۴۷۷ باید نسخ شود و اعاده و به مانند فرجام خواهی توسط دادستان کل کشور باشد. در ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری مفاهیم خلاف شرع بین و مسلمات فقهی تعریف نشده و مصداق هم ذکر نشده قانون گذار باید رفع اشکال کند. در ماده ۴۷۷ در رابطه با قطعی یا قابل اعتراض بودن آرای صادره توسط شعب خاص ابهام دارد.

از ویژگی های اعاده دادرسی در ماده ۴۷۴ قانون آیین دادرسی کیفری نقض اعتبار امر مختومه و فراغ دادرسی، مقید به مهلت نبودن، پذیرش قبل و بعد از اجرای حکم، داشتن اثر تعلیقی و استدعای برائت است. از احکام برائت نمی توان اعاده دادرسی کرد مبنای تأسیس اعاده دادرسی جلوگیری و رفع اشتباه قضایی است. تردید نیست که هدف اصلاح خطای قضایی که زیر بنای مشروعیت نهاد اعاده دادرسی است در مقام تعارض قوی تر از اعتبار امر مختوم است به گونه ای که اعتبار امر مختوم

اطلاق خود را از دست می دهد و مقید به صحت امر مختوم می شود یعنی حکم قطعی زمانی اعتبار امر مختوم را دارد که صحیح باشد. (عبدالستار، ۱۹۸۶: ۹۰۹) زیرا معتبر دانستن تصمیم اشتباه بی احترامی به عدالت است و اتفاقاً اجازه اصلاح چنین تصمیمی اعتبار بخشیدن به آرای قضایی است- (رمسیس، ۱۹۷۸: ۴۴۱).

با اعاده دادرسی از محکومیت اشخاص بی گناه جلوگیری شده اعتماد مردم به دستگاه قضایی فزونی می یابد و احساسات عمومی برای درخواست تحقق عدالت اطمینان پیدا می کند. (صبحی، ۲۰۰۰: ۹) مهمترین مصداق خطای قضایی محکومیت بی گناهان است محکومیت اشخاصی است که به رغم اینکه رفتار مجرمانه انتسابی را مرتکب نشده اند. محکومیت فرد بی گناه به وسیله نظام عدالت کیفری که به نمایندگی از دولت اعمال قدرت می کند را جرم دولتی می نامند. یکی از موضوعات جامعه شناسی کیفری مطالعه اثر بخشی و کارآمدی نهادهای نظام عدالت کیفری شامل پلیس، دادستان، د اگاه و زندان است. جامعه شناسی کیفری رشته ای از جامعه شناسی حقوقی است عمده خطاها ناشی از عوامل ساختاری و سازمانی نهادهای عدالت کیفری است.

به طور کلی تغییرات قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ در موضوع اعاده دادرسی در تعارض قاعده «اعتبار امر مختوم» و اصل «کشف از واقع بودن احکام کیفری» است. در نظام حقوقی ما تمایل بیشتر به اصل «کشف از واقع بودن احکام کیفری» است. زیرا اولاً - اعاده دادرسی در کلیه جرائم پذیرفته شده و ثانیاً - مهلت مقید به زمان در اعاده دادرسی کیفری پیش بینی نشده است. ثالثاً- درخواست اعاده دادرسی به دیوان عالی کشور جهت شروع به رسیدگی کافی است و رابعاً- نظام دادرسی ما نسبت به سایر نظام های دادرسی جهات اعاده دادرسی را گسترش داده است. (میرکمالی، ۱۳۹۶: ۹۶). در شاخص الگوی دادرسی منصفانه اصل برائت بر اصل مجرمیت برتری دارد. حق اعتراض یکی از حقوق بنیادین بشر و از جلوه های برپایی دادرسی عادلانه است (جنت مکان، ۱۳۹۶: ۱۰-۱۱).

حجم فراوان پرونده های تشکیل شده در مراجع قضایی و درصد قابل توجهی از آرای فاقد توجیه قانونی، طرق فوق العاده شکایت از احکام مانند اعاده دادرسی را به راههای متعارف اعتراض به آرا بیشتر کرده است. از این رو تبیین دقیق تر مقررات حاکم بر این طرق در راستای اجرای بهتر عدالت از یک طرف و رعایت قاعده اعتبار مختوم از طرف دیگر حائز اهمیت است. حق بررسی عادلانه و منصفانه از حقوق بنیادین بشر است که از مؤلفه های حاکمیت قانون است. حق برخورداری از

دادرسی عادلانه یکی از جلوه های اصل برائت است و از معیارهای حاکمیت قانون در جامعه رعایت حقوق متهم توسط حکومت است. محکومیت افراد بی گناه به معنای وجود خطا در نظام عدالت کیفری است و با اعاده دادرسی از محکومیت اشخاص بی گناه جلوگیری شده و اعتماد مردم به دستگاه قضایی فزونی می یابد. حق اعتراض به آرای دادگاههای کیفری از جمله حق های بنیادی کنشگران کیفری است که به منظور افزایش دقت در رسیدگی ها، استفاده از تجربه های قضایی متعدد و در نهایت منصفانه سازی دادرسی در سطح سیاست گذاری های جنایی شناسایی شده است و در جهت گسترانیده شدن اصل بی گناهی در سرتاسر فرآیند کیفری حق اعاده دادرسی مورد توجه قرار گرفته است.

از مهم ترین چالش های ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری، طولانی شدن زمان رسیدگی، مهلت نداشتن اعتراض، پیش بینی نداشتن معیار برای تشخیص «خلاف شرع بین» و اعتراض به هرگونه احکام و قرارها، از ناحیه شاکی و محکوم علیه است.

پیش بینی ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری در راستای اصول راهبرد شناسایی شده در موارد ۱ تا ۷ قانون آیین دادرسی کیفری نبوده و روی ترساننده عدالت کیفری را پنهان می نماید و به کارگیری این ماده ۴۷۷ دسترسی به هدفهای بازدارندگی، بازپروری و قطعیت و سرعت آرا را با چالش روبرو ساخته است (نیازپور، ۱۳۹۸: ۳۸۳ و ۳۸۴).

آرای که غیر قابل اعاده دادرسی است عبارت است از: قرارهای دادسرا، رأی داور، گزارش اصلاحی، هیأت های حل اختلاف مالیاتی، رأی دیوان عدالت اداری نسبت به حکمی که پس از اعاده دادرسی صادر شده دیگر نسبت به همان جهت قابل اعاده دادرسی نیست. در رابطه با پیشنهاد های مطروحه می بایست گفت که «اعاده دادرسی کیفری در قانون تعریف نشده برعکس قانون آیین دادرسی مدنی والا در صورت بقای این ماده ۴۷۷ به نوعی دلالت ضمنی بر بی اعتمادی مقنن و قوه قضاییه به عدم صحت جریان دادرسی عادی دارد با توجه به حکم کلی و عام اعاده دادرسی فرض بر این است که هر حکمی را می توان مورد بازنگری قرار داد واصل بر عدم صحت و عدم اعتبار احکام قضایی است. پذیرش وسیع و گسترده اعاده دادرسی در نظام قضایی ایران متزلزل کردن اصل حاکمیت قانون است در حالی که ماده ۴۷۷ با اعاده دادرسی توسط ریاست قوه قضاییه بی ثباتی احکام را در بردارد.» (شاملو، ۱۳۹۵: ۳۸).

یکی از نواقص و خलाهاى موجود در قوانین آیین دادرسی کیفری ایران عدم پیش بینی جبران خسارت مادی و معنوی و عاطفی و روانی برای محکوم علیه است که می بایست به اصل ۱۷۱ قانون اساسی یا قانون مسئولیت مدنی مراجعه کرد. در صورت برائت محکوم علیه در فرانسه شهری که رأی حکومت صادر شده یا محل وقوع جرم یا اقامتگاه مدعی اعاده دادرسی یا محل تولد، رأی تبرئه (برائت) نصب و الصاق می گردد و انتشار آن حکم برائت در روزنامه رسمی پیش بینی که هزینه چاپ و انتشار آن بر عهده خزانه دولت است (تدین، ۱۳۹۱: ۳۱۶).

قانون گذار می تواند اکثر جهات را در قالب جهت پنجم (در صورتی که پس از صدور حکم قطعی واقعه جدیدی حادث و یا ظاهر شود یا دلایل جدیدی ارائه شود که موجب اثبات بی گناهی محکوم علیه باشد) قرار دهد. مبنای همه جهت ها خطا بودن حکم سابق است و این خطا مربوط به واقعه مادی است و خطای قضایی از طریق فرجام خواهی جبران می شود. اما قانون گذار ما در قانون ۱۳۹۲ باز تأکید بر جبران خطاهای قضایی از طریق اعاده دادرسی را دارد که این خطا رفع نشده است.

در قانون آیین دادرسی کیفری در باب اعلام حکم برائت پس از اعاده دادرسی و نقض حکم پرداخت خسارت ناشی از خطا پیش بینی نشده است که قانون گذار توجه نکرده است. قراردادهای کیفری هر چند اعتبار امر مختومه داشته باشند قابل اعاده دادرسی نیستند مگر قراردادهای مذکور خلاف بین شرع و مشمول ماده ۴۷۷ باشند که متأسفانه به نحو وسیعی گسترش یافته حتی دستورهای موقت دادگاهها و آرای شورای حق اختلاف (تبصره ۲ ماده ۴۷۷) که جای شگفتی و تعجب دارد.

در ماده ۴۷۴ درخواست اعاده دادرسی از دیوان عالی کشور به شعبه هم عرض ارجاع ولی در ماده ۴۷۷ رسیدگی شکلی و ماهیتی در خود دیوان عالی کشور انجام می گردد ایراد ماده ۴۷۷ اعاده دادرسی وسیله ای است برای اعتراض به حکم محکومیت نه حکم برائت. اعاده اعتبار حکم را بی اثر می کند و اعاده دادرسی نمی تواند مفهوم نسبت به امر معدوم داشته باشد که قانون گذار ما ساکت است ولی دیوان عالی کشور فرانسه رأی صادر کرده که امکان اعاده دادرسی دارد چون اعاده اعتبار نظر به آینده دارد ولی اعاده دادرسی نظر به گذشته و آینده دارد. نفعی برای اعاده دادرسی مترتب دانست (میرکمالی و کاظمی، ۱۳۹۲: ۶۷-۶۶).

وظیفه اصلی دیوان عالی کشور نظارت بر حسن اجرای قانون است در صورتی که طی فرآیند اعاده دادرسی مقام و شأن این مرجع تا حد یک مرجع قضایی بدوی یا صادر کننده قرار تأمین یا رسیدگی به حکم دادرسی یا شورای حل اختلاف تنزل پیدا می کند، و این هیأت موظف به تبعیت از نظر

ریاست قوه قضاییه است که سبب مخدوش شدن اصل استقلال قضایی است. نظام دادرسی کیفری ایران در کشاکش نهاد اعاده دادرسی میان قاعده «اعتبار امر مختوم» و اصل «کاشف از واقع بودن احکام کیفری» بیشتر به امر دوم اصل کاشف از واقع بودن تمایل دارد. دادگاهی که رأی صادر می کند فاقد صلاحیت باشد در جهات اعاده دادرسی مسکوت است.

پیشینه پژوهش

گلدوست جویباری (۱۳۹۳) در کتاب «آیین دادرسی کیفری» بیان می دارد: در ماده ۴۷۷ اختیار رئیس قوه قضاییه پیش بینی شده نه به عنوان فرجام خواهی بلکه به عنوان یکی از طرق اعاده دادرسی. راه حل پیش بینی شده در واقع یکی از طرق فرجام خواهی است نه اعاده دادرسی چرا که مصادیق و جهات ماده ۴۷۴ دلالت بر این دارد که حکم قطعی صادره از محاکم کیفری متضمن یک نوع خطا و اشتباه می باشد لکن در ماده ۴۷۷ ناظر بر خلاف شرع بین بودن رأی قطعی است. رأی محاکم کیفری که طبق اصل قانونی بودن جرم و مجازات مستند به مواد قانون مجازات اسلامی صادر می شود چگونه ممکن است خلاف شرع بین محسوب شود؟! چرا حق محکوم علیه به عنوان جهات درخواست اعاده دادرسی نیست؟ تفویض صلاحیت رسیدگی ماهوی به شعبه دیوان عالی کشور خلاف اصول دادرسی است چرا که علی الاصول رسیدگی دیوان عالی کشور جنبه شکلی دارد.

خالقی (۱۳۹۴) در کتاب «آیین دادرسی کیفری» بیان می دارد: اعتراض به حکم بعد از قطعیت آن، از طریق اعاده دادرسی ممکن است. اول اعاده دادرسی عام از طریق دیوان عالی کشور و دوم اعاده دادرسی خاص از طریق رئیس قوه قضاییه. در فرض اول روشی است که به بوسیله آن دادگاه دیگری هم عرض دادگاه صادر کننده حکم قطعی با موافقت دیوان عالی کشور یک بار دیگر به اتهام شخصی که در مورد او حکم قطعی صادر شده، رسیدگی می نماید. مهمترین ویژگی اعاده دادرسی این است که اجرای مجازات موضوع حکم، مانع اعتراض به آن نیست. محکوم علیه می تواند از طریق اعاده دادرسی و اثبات بی گناهی خود از تحمل مجازات تکمیلی و تبعی رها یافته و با رفع برچسب محکومیت از خود حیثیت از دست رفته خویش را در جامعه باز یابد حتی فوت محکوم علیه مانع استفاده از این طریق نیست اما به منظور جبران اشتباهات قضایی و زدودن لکه ای که محکومیت کیفری شخص، حیثیت او و بازماندگانش را آلوده نموده است. درخواست اعاده دادرسی مهلت ندارد. فقط نسبت به احکام است نه قرارها، شاکی مطلقاً و دادستان از حکم برائت متهم حق درخواست اعاده دادرسی ندارند. روش دوم اعاده دادرسی خاص توسط ریاست قوه قضاییه است که مقید به

مهلت خاصی نیست. محدود به مصادیق مصرح نیست. رأی باید خلاف بین شرع باشد و هر حکم و قراری را شامل می شود. این درخواست از اعاده دادرسی توسط شاکی و متهم امکان پذیر است. تجویز اعاده دادرسی برای رئیس قوه قضاییه شناخته شده است.

طهماسبی (۱۳۹۶) در کتاب «بایسته های آیین دادرسی کیفری»، بیان می دارد: تنها آرا محکومیت قابلیت اعاده دادرسی دارند و محکومیت ناقض اصل برائت است امکان رسیدگی وجود داشته و قانون گذار اعتبار امر مختومه را نادیده می گیرد. اعاده دادرسی زمانی است که تمام راههای رسیدگی و اعتراض عادی به آرا منتفی شده باشد و رأی قطعی محسوب شود. جهات اعاده دادرسی در ذیل ماده ۴۷۴ احصا شده است و علاوه بر این قانون مجازات اسلامی در مواد ۳۴۴ و ۳۴۶ دو جهت دیگر اعاده دادرسی وضع شده است. در ماده ۴۷۸ قانون آیین دادرسی کیفری دیوان عالی کشور بنا به ملاحظات عملی و اجرایی به موجب رأی وحدت رویه به شماره ۷۴۲-۱۳۹۴/۵/۶ و برخلاف منطوق تبصره مورد بحث دامنه اجرای آن را محدود کرده است.

نیازپور (۱۳۹۶) در کتاب «درس گفتار آیین دادرسی کیفری» بیان می دارد: علوم جنایی حقوقی به دو شاخه اصلی حقوق کیفری ماهوی و حقوق کیفری شکلی تقسیم می گردد. آیین دادرسی کیفری به دنبال حقوق ماهوی و ارتکاب یک جرم به حرکت در می آید. آیین دادرسی کیفری مهم ترین شاخصه در سنجش تضمین این حقوق در یک کشور است. چگونگی برخورد و تعامل کنشگران عدالت کیفری با متهمان بزهکاران و بزه دیدگان نقش بسزایی دارد. به طور کلی جرم شناسی به دو شاخه نظری و کاربردی تقسیم می شود. در جرم شناسی نظری به چیستی و چرایی توجه دارد و در جرم شناسی کاربردی ۳ گونه جرم شناسی پیشگیری، جرم شناسی بالینی و جرم شناسی حقوقی تقسیم می گردد. با پیش بینی تدابیر جرم شناسانه در مقررات ناظر به آیین دادرسی کیفری موجبات تعامل دو شاخه جرم شناسی و آیین دادرسی کیفری را فراهم آورده است. در جرم شناسی حقوقی به نقد و داوری آیین دادرسی کیفری می پردازد. در جرم شناسی حقوقی ارباب و بازدارندگی مدنظر است. بازدارندگی به سرعت در رسیدگی، قطعیت آرا و اجرای احکام بستگی دارد. زمانی که یک رأی قطعیت یافته و از اعتبار امر مختوم برخوردار گردید، بازنگری در رأی قطعیت یافته جایز نیست و ارباب انگیزی را با چالش مواجه می کند. بر این اساس ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری قابل نقد است.

آقایی جنت مکان (۱۳۹۶) در کتاب «حقوق دادرسی (دادگرانه) عادلانه و منصفانه» بیان می دارد: مفهوم دادرسی عادلانه و منصفانه عبارت است از رسیدگی و تصمیم گیری به وسیله مرجع قضایی قانونی، مستقل، بی طرف و صلاحیتدار و براساس مقررات قانونی و همراه با رعایت تضمین ها مقرر برای طرفین دعوی دادرسی عادلانه به مجموعه اصول و قواعد گفته می شود که در جهت اعمال یک دادگستری استاندارد و تضمین حقوق اصحاب دعوی و در نتیجه اجرای عدالت وضع شده اند. دادرسی کیفری منصفانه به دادرسی برخوردار از ابعاد مختلف حقوق دفاعی متهم تعبیر می شود که برگرفته از آموزه های حقوق بشر است. نویسندگان دادرسی کیفری، دو نظام عمده در فرآیند دادرسی کیفری شناسایی کرده اند: نظام (الگوی) کنترل جرم و نظام (الگوی) دادرسی عادلانه و منصفانه. در مقابل در نظام دادرسی عادلانه اصل برائت بر اصل مجرمیت الویت دارد. آیین دادرسی ایران در مواد ۲ الی ۷ آیین دادرسی کیفری تمایل به الگوی کیفری دادرسی عادلانه و منصفانه دارد. از جلوه های حقوق دادرسی عادلانه و منصفانه اعتراض به آرائ دادگاه ها است. اعاده دادرسی در اصل مبتنی بر کشف حقیقت تازه ای پس از پایان رسیدگی است.»

بخنوه (۱۳۸۰) در مقاله ی خود تحت عنوان «تجدیدنظر احکام در فقه امامیه و قوانین موضوعه» به این نتیجه رسید که با وجود قبول اصل قطعیت آراء در فقه، اصل مذکور دربرگیرنده ی آرائی می باشد که به درستی صادر گردیده باشند و رد حالت ادعای وجود یکی از جهات تجدید نظر این اصل از اعتراض محکوم علیه نسبت به رأی صادر شده ممانعت به عمل نخواهد آورد. در همین جهت، لزوم احقاق حق حاکم یکی دیگر از اصول اساسی محسوب می شود که مبتنی بر آن، هر زمان که شبهه تضییع حقی مطرح باشد، قاعده ی قطعیت جای خویش را به قاعده ی قابل تجدیدنظر بودن خواهد داد. قوانین و مقررات تصویب شده بعد از پیروزی انقلاب در خصوص طرق شکایت نسبت به احکام صادره ی کیفری، از اصول معینی تبعیت نمی کند، به نحوی که نمی توان بیان داشت که مقررات مذکور با فقه امامیه یا حقوق عرفی انطباق دارد. با توجه به مطالعات فقهی می توان طرق شکایت نسبت به احکام کیفری را با مد نظر قرار دادن فقه و تجربیات علمی و عملی کشورهای حقوقی و پیشرفته جهان تنظیم نمود.

حیاتی (۱۳۸۳) در مقاله ی خود تحت عنوان «شرایط رای قابل اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی جمهوری اسلامی ایران و فرانسه» اظهار می دارد که اولاً از نظر ماهیت حکم قابل اعاده دادرسی هیچ علت موجهی در انحصار حکم قابل اعاده دادرسی به آراء قطعی و بیرون دانستن حداقل قرارهای

قاطع دعوی از شمول احکام قابل اعاده دادرسی وجود ندارد. از این رو اصلاح ماده ۴۲۶ از قانون آیین دادرسی مدنی بدین لحاظ ضروری است و توصیه می‌گردد که در عوض عبارت «احکام قطعیت یافته» عبارت «آرای قطعیت یافته» بکار برده شود تا امکان اعاده دادرسی در خصوص قرارهای قاطع دعوی نیز وجود داشته باشد. ثانیاً از نظر مرجع صادر کننده حکم اصلاح مقررات آیین دادرسی مدنی به گونه‌ای که مشتمل بر همه‌ی امور غیر کیفری در کلیه‌ی مراجع غیر کیفری شود بسیار مناسب و حتی الزامی به نظر می‌آید. شایان ذکر است که در حقوق کشور فرانسه اعاده دادرسی در کتاب اول قانون جزای فرانسه مورد پیش بینی قرار گرفته است. (مواد ۶۳-۵۹۳) بر اساس نص ماده ۷۴۹ از قانون اخیرالذکر، مقررات کتاب اول نزد همه‌ی مراجع قضایی که به اموری از قبیل امور تجاری، مدنی، کشاورزی، اجتماعی، کارگر و کارفرمایی رسیدگی می‌کنند مجری است. به استثنای بعضی موارد که مقررات ویژه‌ای درمورد برخی از امور یا مختص بعضی از مراجع قضایی در نظر گرفته شده باشد.

یوسفیان ملا و گلدوزیان (۱۳۸۸) در مقاله‌ی تحت عنوان «بررسی فقهی جواز تجدید نظرخواهی از احکام و آراء محاکم قضایی ایران» اظهار داشتند که مسلماً قضات محاکم از خطا و اشتباه انسانی مصون نمی‌باشند و در هر دادرسی نمی‌توان از احتمال بروز سهو و خطا چشم‌پوشی کرد، بدین ترتیب نظارت بر چگونگی رسیدگی و صدور رأی امری الزامی می‌باشد و از سوی دیگر تسریع در رسیدگی و فصل خصومت نیازمند خاتمه یافتن رسیدگی نظارتها در یک نقطه است. هر چند که توجه به دادرسی و نظارت بر چگونگی رسیدگی محاکم در مراجع بالاتر دارای اهمیت قابل ملاحظه‌ای است اما نبایست به نحوی صورت گیرد که از پایان یافتن دعاوی ممانعت به عمل آورد. بنابراین در بیشتر جوامع بعد از دو درجه رسیدگی به دعوی چنین فرض می‌گردد که حکم صادر شده با واقعیت مطابقت دارد و اکیداً رسیدگی دوباره به آن موضوع منع گردیده است (اعتبار امر مختومه). اصل مذکور در حال حاضر از جمله عمده‌ترین اصول دادرسی به شمار می‌رود که در رسیدگی دو درجه‌ای در مهلت اعتراض به حکم و مدت زمان رسیدگی تجدیدنظر اجرای رأی محکمه‌ی بدوی معلق می‌شود. در فقه امامیه در رابطه با جواز تجدیدنظر در حکم قاضی تشتت آراء وجود دارد، این در حالیست که بعضی آن را مجاز قلمداد می‌کنند و عده‌ای شدیداً با آن مخالفت می‌کنند، در این باره همچون دیگر مباحث فقهی کمتر بحث فلسفی و عقلانی انجام پذیرفته است.

نهرینی (۱۳۹۰) در مقاله‌ی خود تحت عنوان «اصول حاکم بر اعاده دادرسی» چنین اظهار نمود که شکایت و تجدیدنظر از احکام صادره از سوی محاکم علی‌الاصول راهی جهت احراز سلامت و صحت آن محسوب می‌شود. رسیدگی ماهوی طی دو مرحله دادرسی اولیه و تجدیدنظر، تضمین‌کننده‌ی صحت رأی صادره محاکم است و همین مقدار به حکم قطعی، اثر اجرایی می‌دهد. اعاده دادرسی چهره‌ی دیگری از بازنگری است که خود را بعد از قطعیت حکم با درخواست محکوم علیه نشان می‌دهد و صرفاً از طریق جهات استثنایی و انحصاری به بار می‌نشیند. جهات اعاده دادرسی در امور مدنی و کیفری به قدری مهم و با ارزش است که صحت رأی قطعی را با شک و تردیدی اساسی روبرو کرده و تحقق و اثبات هر کدام از آن جهات در دادرسی جدید، تأثیر حکم مزبور را خنثی می‌کند. در نتیجه‌ی مطالعه‌ی صورت گرفته مشخص گردید که برعکس دیگر طرق شکایت از احکام، اعاده دادرسی تنها روشی به شمار می‌رود که کمال آن در طول دو مرحله دادرسی به پایان می‌رسد. علاوه بر این نه تنها آغاز دادرسی در این نوع از شکایت فوق العاده فقط با تمسک به جهات ویژه‌ای انجام می‌گیرد، بلکه قبول و پذیرش آن در مرحله اولیه، رسیدگی ماهوی محکمه را در مرحله دوم اعاده دادرسی اساساً منحصر به عنایت به همان جهت مورد تجویز می‌نماید.

شاملو (۱۳۹۴) در مقاله «جایگاه استقلال قاضی و اعتبار امر مختوم در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲» در همایش مقالات آیین دادرسی کیفری دانشگاه شهید بهشتی بیان می‌دارد: لفظ خلاف شرع بین که در ماده ۴۷۷ ذکر شده به چه معنا است؟ منظور مسلمات فقهی است؟ آیا نظر مشهور فقها مدنظر است؟ آیا مسلمات و خلاف بین شرع یکی است؟ اختیار رئیس قوه قضاییه تشخیص خلاف شرع بین بودن حکم یا قرار و صرفاً تجویز اعاده دادرسی است و نه نقض حکم چون مرجع نقض دیوان عالی کشور است. پذیرش اعاده دادرسی در ماده ۴۷۷ از لحاظ جرم شناختی دلالت ضمنی بر بی اعتقادی مقنن و قوه قضاییه به عدم صحت جریان دادرسی عادی دارد با توجه به حکم کلی و عام اعاده دادرسی فرض بر این است که هر حکمی را می‌توان مورد بازنگری قرار داد و اصل بر عدم صحت و عدم اعتبار احکام قضایی است. در حالی که در ماده ۴۷۷ با اعاده دادرسی توسط رئیس قوه قضاییه بی ثباتی احکام را در بر دارد که سبب نقض امنیت قضایی است.

مرادیان و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ی خود تحت عنوان «بررسی اعتبار امر مختومه در امور مدنی در حقوق ایران و فرانسه» اظهار داشتند که بدون تردید هدف نهایی از انجام هر دادرسی عبارتست از مطابقت نتیجه دادرسی با واقعیت. جهت نائل آمدن به این منظور بایستی همواره راه تجدیدنظر از

رأی اشتباه باز باشد. از طرف دیگر نیز هیچ ضمانتی وجود ندارد که موجب نزدیکی ما به عدالت در نتیجه‌ی انجام دادرسی مجدد باشد و از سویی منافع جمعی نیز ایجاب می نماید که رسیدگی به هر دعوی خاتمه‌ای داشته باشد. به منظور نائل آمدن به این هدف اعتبار خاصی به حکم قطعی محکمه اعطا گردیده است که بر اساس آن هیچ کدام از مراجع نمیتوانند رأی صادره را معلق نموده و یا با صدور حکمی مخالف آن را از بین ببرد. به موجب بند (۶) از ماده ۴۱ قانون آیین دادرسی مدنی در صورتیکه دعوی مطروحه سابقاً میان همان فرد یا افرادی که طرفین دعوی قائم مقام آنها قلمداد می- شوند، مورد رسیدگی قرار گرفته و رأی قطعی در خصوص آن صادر گردیده باشد محکمه مجدداً به رسیدگی ماهوی ورود پیدا نخواهد کرد و مبتنی بر اصل اعتبار امر مختوم بایستی اقدام به صدور قرار رد دعوی کند. اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی ایران از جمله راه‌های فوق العاده شکایت از حکم محسوب می‌شود. به دلیل اینکه این روش شکایت استثنایی بر اصل قطعیت احکام صادره محاکم و اعتبار امر قضاوت شده می‌باشد بنابراین در تفسیر مواد مربوط باید از تفسیر موسع اجتناب ورزید و گستره‌ی اعمال آن را به موارد تصریح شده در قانون محدود ساخت.

میرکمالی و کاظمی (۱۳۹۶) در مقاله‌ی تحت عنوان «بررسی تحلیلی اعاده دادرسی در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲» چنین اظهار داشتند که من حیث المجموع تغییر و تحولات قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۹۳۲ در خصوص مقوله‌ی اعاده دادرسی را می توان چنین ارزیابی نمود که نظام دادرسی کیفری کنونی کشورمان در کشاکش نهاد اعاده دادرسی بین اصل اعتبار امر مختوم و قاعده‌ی کاشف از واقع بودن احکام کیفری اکثراً به مسئله‌ی دوم یعنی اصل کاشف از واقع بودن عنایت ورزیده، چرا که نظام حقوقی ما برعکس سایر نظامات حقوقی در وهله‌ی اول اعاده دادرسی را در خصوص تمام جرایم اعم از سبک و سنگین پذیرفته است. در وهله‌ی دوم درمورد اعاده دادرسی زمان محدود و مشخصی پیش‌بینی نکرده است. در وهله‌ی سوم تقاضای ساده اعاده دادرسی به دیوان عالی کشور به منظور آغاز رسیدگی کفایت می‌کند. در وهله‌ی آخر نظام دادرسی ما نسبت به دیگر نظامات دادرسی جهات اعاده دادرسی را بسط داده و این دیدگاه در قانون جدید نیز قابل ملاحظه است.

نیازپور (۱۳۹۸) در مقاله «چالش های جرم شناسانه ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲»، بیان می دارد: آیین دادرسی کیفری عرصه ای است که در چارچوب آن از رهگذر نهادهای متعددی به چگونگی رسیدگی به دعوای کیفری و پاسخ دهی به جرم مبادرت ورزیده می شود. آیین دادرسی

کیفری شناساننده حق های بنیادی کنش گران دعوای کیفری اند. موازین ناظر به حق کنش گران بر اعتراض به آراء کیفری از جمله آنها است. حق بر اعتراض به آراء کیفری که بر اساس آن اسباب رسیدگی دوباره به دعوای کیفری فراهم می شود، دارای دو روش متعارف و فرامتعارف است. در پرتو شیوه یکم واخواهی، تجدیدنظرخواهی در واقع یک نوع بازبینی مقام مدار نسبت به آراء کیفری است. در اعاده دادرسی مقام مدار به تشخیص و نوع برداشت رئیس قوه قضاییه وابسته است و دیوان عالی کشور باید رسیدگی ماهیتی کند. از منظر حقوقی به درازا کشیدن زمان رسیدگی، مهلت نداشتن، پیش بینی ناشدن معیار برای تشخیص «خلاف شرع بین» و کنار گذاشتن «اصل پایان پذیری قضایی» از مهم ترین چالش های فراروی این روش اند. جرم شناسی از رهگذر شاخه های نظری و کاربردی همه پدیده های مرتبط با بزهکاری از جمله سیاست های کیفری را بررسی می کند.

حاجی پور (۱۳۹۵) پایان نامه «آثار تجویز اعاده دادرسی توسط رئیس قوه قضاییه و نحوه رسیدگی مراجع قضایی پس از نقض» بیان می دارد: اعاده دادرسی تأسیسی حقوقی است که تعریفی از آن در آیین دادرسی کیفری نشده است بطور استثنایی و به جهاتی خاص به اذن قانون نسبت به امری که قبلاً در مورد آن اظهار نظر قضایی به عمل آمده، رسیدگی مجدد و صدور حکم صورت می گیرد پس اعاده دادرسی یکی از طرق فوق العاده شکایت از احکام است. ریاست قوه قضاییه در راستای نظارت بر کیفیت آراء و جلوگیری از صدور و اجرای آراء خلاف شرع بین و در نهایت به منظور اجرای کامل عدالت و انصاف می تواند در صورت تشخیص خلاف شرع بین بودن رأی قطعی صادره از هر یک از مراجع قضایی با تجویز اعاده دادرسی پرونده را به دیوان عالی کشور ارسال تا در شعبی خاص و بر مبنای تشخیص ایشان رسیدگی و رأی قطعی مقتضی صادر شود. به لحاظ سکوت مقنن سبب نابسامانی و سلیقه های فردی در بررسی آراء قطعی نادرست دامنگیر مراجع قضایی می شود.

سهرابی (۱۳۹۷) در پایان نامه «اعاده دادرسی کیفری در نظام حقوقی ایران و فرانسه» بیان می دارد: تدوین اعاده دادرسی کیفری به منظور تضمین دادرسی منصفانه، کشف بهتر حقیقت و نهایتاً اجرای عدالت است. صدور حکم محکومیت کیفری جلوه ای از اعمال حق حاکمیت در راستای تأمین عدالت است اما در مواردی احتمال وقوع اشتباه وجود دارد که یک حکم محکومیت کیفری خلاف حق و قانون صادر گردد، در موارد استثنایی نهاد اعاده دادرسی را به عنوان یک قاعده استثنایی و طریقه فوق العاده پیش بینی کرده است. دو نوع اعاده دادرسی یکی «عام در ماده ۴۷۴ و دیگری

خاص در ۴۷۷» در این تحقیق مبانی اعاده دادرسی چیست؟ و ماده ۴۷۷ آیا با سایر ضوابط نهاد اعاده دادرسی سازگاری دارد مطرح شده است.

روش پژوهش

کتابخانه ای است و چون پژوهش نظری است از کتاب مقاله، رساله ها، سایت های علمی استفاده می نماییم. برای جمع آوری مطالب مربوط و مورد نیاز از ابزار کار کتابخانه ای بهره مند شده ابتدا به شناسایی منابع مرتبط و بعد به استخراج مطالب (فیش برداری) مورد نیاز از آنها و نهایتاً تجزیه و تحلیل مطالب بدست آمده می پردازیم. ابزار گردآوری این مقاله مبتنی بر منابع و مأخذ حقوقی، جرم شناختی و فقهی مورد اطمینان است. روش نتیجه گیری به صورت توصیفی - تحلیلی خواهد بود که ابزار آن اطلاعات کتابخانه ای است.

چالش های اعاده دادرسی کیفری

- ۱- نادیده گرفتن اصل ممنوعیت رسیدگی ماهوی در دیوان عالی کشور. رسیدگی دیوان عالی کشور شکلی است. در ماده ۴۷۷ ق آ د ک با تجویز اعاده دادرسی از سوی ریاست قوه قضائیه پرونده جهت رسیدگی مجدد به شعبه خاصی در دیوان عالی کشور ارجاع می شود.
- تفویض صلاحیت رسیدگی ماهوی به شعبه دیوان عالی کشور خلاف اصول دادرسی کیفری است زیرا دون شأن مرجع عالی است.
- ۲- نادیده گرفتن اصل اعتبار امر مختومه کیفری. حاکمیت اصل اعتبار امر مختومه را خدشه دار می سازد. طرح مجدد همان دعوی کیفری امکان پذیر نیست و هر دعوی باید یک روز خاتمه یابد. پیش بینی ماده ۴۷۷ کاملاً مغایر با اصل مذکور است.
- ۳- نادیده گرفتن اصل ممنوعیت اعاده دادرسی به ضرر اشخاص. براساس تبصره ۳ ماده ۴۷۷ ق آ د ک مصوب ۱۳۹۲: این تبصره به آراء قضایی ثبات می بخشد ولی در این تبصره به ضرر محکوم علیه است در صورتی که هدف از اعاده دادرسی اصلاح اشتباه قضایی به ضرر محکوم علیه است نه به نفع بزه دیده.

نتیجه گیری

برای اعاده دادرسی در ماده ۴۷۴ جهت های مشخص پیش بینی شده است تا همواره سامانه عدالت کیفری امکان دسترسی به هدف بازدارندگی و آن هم از رهگذر سرعت و قطعیت در اجرای آرای

کیفری را در بر داشته باشد. از مهم ترین چالش های ماده ۴۷۷ طولانی شدن زمان رسیدگی، مهلت نداشتن زمان اعتراض، پیش بینی نداشتن معیار برای تشخیص خلاف شرع بین و کنار گذاشتن اصل پایان پذیری قضایی است. (نیازپور، ۱۳۹۸: ۳۷۳).

به کارگیری ماده ۴۷۷ اعاده دادرسی مقام مدار و شناسایی جهت مشخص در رسیدگی دوباره، دسترسی به اهداف بازدارندگی، بازپروری و سرعت و قطعیت را با چالش روبرو می سازد. عدم ذکر جهت اعتماد مردم به دستگاه قضایی و اعتبار آرا را زیر سوال می برد. هر چه قلمرو پذیرش اعاده دادرسی گسترده تر باشد از استواری آرا کاسته می شود (نیازپور، ۱۳۹۸: ۳۸۳).

اعاده دادرسی حق محکوم علیه است و مربوط به نظم عمومی نیست اما قانون گذار در ماده ۴۷۷ ق.آیین دادرسی کیفری به آن صبغه عمومی (شاکی و محکوم علیه) داده است.

پذیرش اعاده دادرسی در ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری دلالت ضمنی بر بی اعتقادی مقنن و قوه قضاییه به عدم صحت جریان دادرسی عادی دارد و فرض این است که هر حکمی را می توان مورد بازنگری قرار داد و اصل بر عدم صحت و عدم اعتبار احکام قضایی است. پذیرش وسیع و گسترده سبب متزلزل کردن اصل حاکمیت قانون و نقض امنیت قضایی است و سبب بی ثباتی احکام است. (شاملو، ۱۳۹۵: ۳۶).

ایراد بعدی اعاده دادرسی حق محکوم علیه است در حالی که با تصویب ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری به آن جنبه عمومی داده و راهی برای جلوگیری از تعرض به مسلمات فقهی و آرا خلاف بین شرع قرار داد که نشان می دهد قانون گذار درک درستی از مواد ۴۷۷ و تبصره های آن نداشته است.

اعطای اختیارات مذکور اعمال ماده ۴۷۷ به ریاست قوه قضاییه اصل اعتبار امر مختومه را زایل می کند و هیچ رأیی به نتیجه نهایی نمی رسد چون هر لحظه ریاست قوه قضاییه رأی قطعی لازم الاجرا را می تواند متزلزل کند.

پیشنهادهای:

- ۱- در خصوص ماده ۴۷۷ و دستورالعمل سال ۱۳۹۸ آیین نامه اجرایی مدون نداریم قضات دیوان عالی کشور نیاز به یک آئین نامه اجرایی مدون دارند.
- ۲- فقدان آئین دادرسی کیفری مشخص شعب خاص دیوان عالی کشور در روند رسیدگی ماهوی آئین دادرسی مشخصی ندارند.

- ۳- مصادیق خلاف شرع بین مشخص باشد.
- ۴- رسیدگی در دیوان عالی کشور ماهیتی است برخلاف اصل ۱۶۱ قانون اساسی.
- ۵- ماده ۴۷۷ از لحاظ کمی و کیفی اصلاح شود به موارد خاص محدود شود ولی مرجع رسیدگی دیوان عالی کشور نباشد.
- آئین دادرسی کیفری به جهت ضمانت اجرای دادرسی عادلانه، کشف حقیقت و اجرای عدالت قضایی است. یکی از اصول دادرسی عادلانه توجه به اصل اعتبار امر مختوم است در صورت وجود اشتباه قضایی نهاد اعاده دادرسی به عنوان یک قاعده استثنایی است. ماده ۴۷۴ در قانون آئین دادرسی کیفری دو نوع اعاده دادرسی داشته اول اعاده دادرسی عام یا جهت مدار ماده ۴۷۴ و دوم اعاده دادرسی خاص یا مقام مدار ماده ۴۷۷ است.
- ۶- دامنه آرا مشمول اعاده دادرسی مقام مدار کاهش داده شود فقط محکومیت های سنگین. ساز و کاری برای ماده ۴۷۷ تعیین نشده است تدوین آئین نامه برای آن و هدف اصلی از دادرسی حفظ حق و اجرای عدالت است تا شیوه عادی شکایت از احکام میسر باشد اعاده دادرسی ناممکن است هدف اصلاح خطای قضائی زیربنای مشروعیت اعاده دادرسی است. اعاده دادرسی از محکومیت اشخاص بی گناه جلوگیری می کند و در ماده ۴۷۷ می بایست اعاده دادرسی حق محکوم علیه باشد نه شاکی.

منابع

- آخوندی، محمود (۱۳۷۷)، آیین دادرسی کیفری، جلد سوم، تهران: نشر وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم،
- آقایی، بهمن (۱۳۷۸)، فرهنگ حقوقی بهمن، چاپ اول، تهران: انتشارات گنج دانش.
- آقایی جنت مکان، حسین (۱۳۹۶)، حقوق دادرسی عادلانه و منصفانه، چاپ اول، تهران: انتشارات جنگل.
- بهرامی، بهرام (۱۳۹۴)، با سیستم های اعاده دادرسی، تهران: انتشارات نگاه بینه.
- تدین، عباس (۱۳۹۱)، قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه، تهران: ناشر خرسندی.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۸۱)، مبسوط در ترمینولوژی حقوقی، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ دوم

جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۷۵)، دانش نامه حقوقی، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر، چاپ پنجم،

جوزی، جمشید (۱۳۸۹)، طرق فوق العاده اعتراض به احکام کیفری، تهران: انتشارات جنگل جاودانه. حیاتی، علی عباس (۱۳۹۰)، اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی ایران و فرانسه، چاپ دوم، تهران: انتشارات میزان.

خالقی، علی (۱۳۹۴)، آیین دادرسی کیفری، جلد دوم، چاپ اول، تهران: ناشر مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی شهر دانش.

دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا، جلد ششم، چاپ دوم، تهران: ناشر روزنه.

شمس، عبدالله (۱۳۸۵)، آیین دادرسی مدنی، چاپ دوازدهم، جلد دوم، تهران: انتشارات دراک. شمس، عبدالله (۱۳۸۷)، آیین دادرسی مدنی، دوره پیشرفته، چاپ بیستم، تهران: انتشارات دراک، جلد دوم

شاملو، باقر (۱۳۹۴)، جایگاه استقلال قاضی و اعتبار امر مختوم در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲، آیین دادرسی کیفری بنیان ها، چالش ها و راهکارها، تهران: ناشر مؤلف.

فضایلی، مصطفی (۱۳۸۷)، دادرسی عادلانه، محاکمات بین المللی، تهران: ناشر شهر دانش.

کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۶)، اعتبار قضاوت شده در دعاوی مدنی، چاپ پنجم، تهران: نشر دادگستر.

گلدوست جویباری، رجب (۱۳۹۳)، آیین دادرسی کیفری، تهران: ناشر جنگل، چاپ سوم.

مهاجری، علی (۱۳۷۸)، مبسوط در آیین دادرسی مدنی، تهران: انتشارات فکرسازان، جلد چهارم

متین دفتری، احمد (۱۳۷۷)، آیین دادرسی مدنی و بازرگانی، تهران: مجد.

معین، محمد (۱۳۷۱)، فرهنگ فارسی، ج اول، تهران: انتشارات امیرکبیر، چاپ هشتم

نجفی ابرند آبادی، علی حسین (۱۳۸۳)، تعامل حقوق کیفری و جرم شناسی، دیپاچه شناخت جرم شناختی، مترجم روح اله صدیق، تهران: نشر دادگستر.

نیازپور، امیرحسن (۱۳۹۸)، مجموعه مقاله در نکوداشت دکتر ایرج گلدوزیان، حاصل عمر، چالش های جرم شناسانه ماده ۴۷۷ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲، تهران: ناشر مجد.

نیاز پور، امیرحسن (۱۳۹۶)، درس گفتار جرم شناسی دوره دکتری (پیشگیری از جرم) دانشکده حقوق شهید بهشتی.

- نیازپور، امیرحسن (۱۳۹۶)، درس گفتار آیین دادرسی کیفری، کتاب دوم دعاوی ناشی از جرم (مرحله پیش دادرسی)، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.
- نیازپور، امیرحسن (۱۳۸۳)، توافقی شدن آیین دادرسی کیفری، تهران: نشر میزان، چاپ دوم، واحدی، قدرت الله (۱۳۸۶)، آیین دادرسی مدنی، تهران: میزان، جلد دوم.
- بخنوه، کریم (۱۳۸۰)، تجدید نظر احکام در فقه امامیه و قوانین موضوعه، دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد، سال نهم، شماره ۳۶.
- حیاتی، علی عباس (۱۳۸۳)، شرایط رای قابل اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی جمهوری اسلامی ایران و فرانسه، دین و ارتباطات، شماره ۲۴.
- زراعت، عباس (۱۳۸۶)، مقاله اعاده دادرسی در امور کیفری، فصل نامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۱، شماره ۴، زمستان، ص ۱۰۵ تا ۱۲۹.
- ساقیان، محمد مهدی (۱۳۹۳)، «تقویت حقوق و آزادی های متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی دادرسی کیفری مصوب ۹۲»، فصل نامه پژوهش حقوق کیفری دوره ۲، شماره ۶، ص ۱۱۳ تا ص ۱۳۶.
- مرادیان، علیرضا، بهمن وری، عبدالله، امیری، مجاهد (۱۳۹۴)، بررسی اعتبار امر مختومه در امور مدنی در حقوق ایران و فرانسه، کنفرانس سالانه رویکردهای نوین پژوهشی در علوم انسانی.
- میرکمالی، علیرضا و کاظمی، مهدی (۱۳۹۶)، بررسی تحلیل اعاده دادرسی در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، فصلنامه قضاوت، دوره ۱۷، شماره ۸۹، بهار، ص ۶۱ تا ص ۹۷.
- نهرینی، فریدون (۱۳۹۰)، اصول حاکم بر اعاده دادرسی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۵۵.
- نهرینی، فریدون (۱۳۹۲)، اثر اعاده دادرسی بر اجرای حکم قطعی دادگاه مجله پژوهش های حقوقی، سال ۱۲، شماره ۲۳، تابستان، ص ۶ تا ص ۴۰.
- یوسفیان، ملا، عزت اله، گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۸)، بررسی فقهی جواز تجدید نظرخواهی از احکام و آراء محاکم قضایی ایران، فصلنامه پژوهش های فقه و حقوق اسلامی، سال ششم، شماره ۱، پیاپی ۱۷.
- حاجی پور، پرویز (۱۳۹۵)، آثار تجویز اعاد دادرسی توسط رئیس قوه قضاییه و نحوه رسیدگی مراجع قضایی پس از نقض، پایان نامه پژوهشگاه قوه قضاییه.
- سهرابی، مجتبی (۱۳۹۷)، اعاده دادرسی کیفری در نظام حقوقی ایران و فرانسه، پایان نامه کارشناسی ارشد، حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی.

عباسی، جواد (۱۳۹۱)، اعاده دادرسی در امور حقوقی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق.

مسیحی، مهرزاد (۱۳۸۸)، اعاده دادرسی در امور مدنی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه قم.

قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۷۸

قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲

قانون حقوق شهروندی ۱۳۸۳

قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲

رمسیس، بهنام (۱۹۷۸)، الاجرائات الجنائیه، ج ۲، منشأ المعروف، الاسکندریه.

صبحی، نجم (۲۰۰۰)، قانون اصول المحاکمات الجنائیه، المکتبه القانونیه.

عبدالستار، فوزیه (۱۹۸۶)، شرح قانون الاجرائات الجنائیه، دار النهضه العربیه، القاهره.

نائینی، میرزا محمدحسین (۱۴۱۸)، منیه الطالب، نگارش موسی نجفی، قم، مؤسسه النشر الاسلامی.

